

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Εισαγωγή στην Ψυχολογία

Ενότητα 12: Γλώσσα

Διδάσκουσα: Ειρήνη Σκοπελίτη

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην
Προσχολική Ηλικία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

- Παρουσίαση της δομής του γλωσσικού συστήματος και των επικρατέστερων θεωριών για την διαδικασία κατάκτησης της γλώσσας.

Περιεχόμενα ενότητας

- Οι τομείς του γλωσσικού συστήματος
- Γλωσσική ανάπτυξη
 - Φωνολογική
 - Συντακτική
 - Σημασιολογική
- Επιδράσεις στη γλωσσική ανάπτυξη
- Θεωρίες περί γλωσσικής ανάπτυξης
 - Συμπεριφοριστική θεωρία: Burrhus Skinner
 - Βιολογικές-Γενετικές Θεωρίες: Noam Chomsky
 - Γνωστική Προσέγγιση

Οι τομείς του συμβολικού συστήματος της γλώσσας

1. Φωνολογικός

(Φθόγγοι + Κανόνες = Λέξεις)

2. Σημασιολογικός

(Έννοιες + Κανόνες = Νοήματα)

3. Συντακτικός

(Λέξεις + Κανόνες = Προτάσεις)

4. Πραγματολογικός

(Προτάσεις + Κανόνες χρήσης = Επικοινωνία)

Φωνολογικός τομέας: Φθόγγοι

- Το μέρος της γλώσσας που περιγράφει τους κανόνες για τη συναρμολόγηση των φθόγγων σε λέξεις.
- Οι φθόγγοι είναι το μικρότερο ηχητικό κομμάτι της γλώσσας.
- Οι φθόγγοι συνδυάζονται για να αποτελέσουν λέξεις υπακούοντας σε κανόνες συναρμολόγησης.

Φωνολογικός τομέας: Μορφήματα

- Μορφήματα: συνδυασμοί φθόγγων που εκφράζουν νοήματα.
- Κάθε γλώσσα έχει τους δικούς της κανόνες για τη συναρμολόγηση των μορφημάτων σε λέξεις.

Συντακτικός Τομέας

- Το μέρος της γλώσσας που περιλαμβάνει τους κανόνες για τη συναρμολόγηση των λέξεων σε προτάσεις.
- Κάθε γλώσσα έχει τους δικούς της συντακτικούς κανόνες.
- **Συντακτικά ανώμαλη πρόταση:**
 - Ο σκύλος δαγκώθηκε το Γιάννη
- **Συντακτικά ορθή πρόταση:**
 - Ο σκύλος δάγκωσε το Γιάννη

Σημασιολογικός Τομέας

- Το σύστημα που περιλαμβάνει τους κανόνες για τη συναρμολόγηση των εννοιών.
- Σημασιολογικά παράλογη πρόταση (αν και συντακτικά ορθή)
 - Φοβισμένα σταφύλια οδηγούσαν το βιβλίο
- Διαχωρισμός ανάμεσα σε ανώμαλες και μεταφορικές προτάσεις: Υπάρχουν συνδυασμοί εννοιών που επιφανειακά φαίνονται ανώμαλοι αλλά έχουν μεταφορική σημασία.
 - «Οι ιδέες του είναι κόκκινες»

Πραγματολογικός τομέας

- Ο τομέας που καθορίζει τους κανόνες χρήσης της γλώσσας στο πλαίσιο επικοινωνίας.
- Η γλώσσα δεν μπορεί να ερμηνευθεί ανεξάρτητα από το εξωγλωσσικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα η επικοινωνία.
- Η πραγματολογία μελετά τους κανόνες που διέπουν τη γλωσσική επικοινωνία και τους τρόπους με τους οποίους οι ομιλητές προσαρμόζουν το λόγο τους στις ανάγκες του συνομιλητή τους και στο εξωγλωσσικό περιβάλλον.

Γλωσσική ανάπτυξη

- Η πορεία που ακολουθεί η ανάπτυξη των τριών δομικών στοιχείων της γλώσσας.
 - Φωνολογική ανάπτυξη: η γνώση που αποκτά το παιδί ώστε να μπορεί να διακρίνει, να κατανοεί και να παράγει τους συνδυασμούς των ήχων της ομιλίας.
 - Συντακτική ανάπτυξη: η ανακάλυψη των κανόνων δομής των λέξεων σε προτάσεις.
 - Σημασιολογική ανάπτυξη: Μάθηση του σημασιολογικού περιεχομένου των λέξεων και των προτάσεων.

Φωνολογική ανάπτυξη

1ος – 3ος μήνας	Πρώτες άναρθρες φωνές
4ος -5ος μήνας	Βάβισμα
Από τον 8ο μήνα	Ιδιόρρυθμα φωνολογική σύνολα
12 μήνες	Πρώτες λέξεις. 3 λέξεις.
24 μήνες	Συνδυασμός 2-3 λέξεων. 272 λέξεις
3ος χρόνος	446 λέξεις
4ος χρόνος	1000 λέξεις

Συντακτική ανάπτυξη

1 ^{ος} χρόνος	Οι άναρθροι ήχοι ποικίλουν και επαναλαμβάνονται πιο συστηματικά.
2 ^{ος} χρόνος	Στάδιο ολοφραστικού λόγου: μονολεκτικές εκφράσεις με πολύπλοκες σημασίες. Στάδιο τηλεγραφικού λόγου: συνδυασμός 2-3 λέξεων, απουσία λέξεων με καθαρά γραμματικό ρόλο.
3 ^{ος} χρόνος	Εμφάνιση γραμματικών μορφημάτων. Πιο πολύπλοκες προτάσεις.
4 ^{ος} χρόνος	Εμφάνιση πολύπλοκων αρνήσεων και ερωτήσεων.
5 ^{ος} χρόνος	Μακριές και σύνθετες προτάσεις. Το παιδί αρχίζει να αποκτά απόσταση από γλώσσα και να τη βλέπει σαν αντικείμενο εξέτασης.

Σημασιολογική ανάπτυξη

- Ολοκληρώνεται στα 8 έτη.
- Η πλήρης ανάπτυξη απαιτεί την ανάπτυξη επιμέρους τομέων.
 - Εμπλουτισμός λεξιλογίου
 - Απόκτηση της σημασίας των λέξεων
 - Απόκτηση γνώσης για τις σχέσεις ανάμεσα στις σημασίες των λέξεων
 - Απόκτηση γνώσης για τη δομή των προτάσεων

Επιδράσεις στη Γλωσσική Ανάπτυξη

- Μίμηση
 - Αυθόρμητη μίμηση
 - Προκαλούμενη μίμηση
- Ομιλία γονέων
 - Παρακίνηση
 - Αντήχηση
 - Επέκταση
- Ενεργοποίηση παιδιού

Συμπεριφοριστική θεώρηση της γλωσσικής ανάπτυξης

- Burrhus. F. Skinner: Συμπεριφοριστικό μοντέλο μάθησης
- Όπως το πειραματόζωο μαθαίνει να τροποποιεί τη συμπεριφορά του προκειμένου να ανταμειφθεί, έτσι και το παιδί μετατρέπει άναρθρες φωνές σε έναρθρο λόγο.
- Για κάθε λέξη που εκφέρει σωστά δέχεται ενίσχυση, γεγονός που το κάνει να επαναλάβει τη λέξη.
π.χ. «μαμά» ή «γάλα»

Κριτική Θεωρίας του Skinner

- Ερμηνεύεται η μάθηση μεμονομένων λέξεων αλλά εκκρεμούν ερωτήματα για τη μάθηση προτάσεων δεδομένου ότι το νόημα μίας πρότασης δεν είναι απλά το άθροισμα της σημασίας των επιμέρους λέξεων.
- Υπό κριτική η συμβολή της μίμησης στη γλωσσική μάθηση δεδομένου ότι το παιδί δεν μιμείται πιστά αυτό που ακούει αλλά δομεί τις προτάσεις του με βάση το επίπεδο της γλωσσικής του ανάπτυξης.
- Παραβλέπεται το στοιχείο της δημιουργικότητας της παιδικής γλώσσας.

Βιολογικές- Γενετικές Θεωρίες

- Οι άνθρωποι έχουν βιολογικά προκαθορισμένη ικανότητα να αποκτούν και να χρησιμοποιούν τη γλώσσα.
- Γλωσσική ικανότητα αιτιακά συνδεδεμένη με τη δομή και τη λειτουργία του ανθρώπινου εγκεφάλου.
- Η ανθρώπινη γλώσσα είναι αποκλειστικά ανθρώπινο προνόμιο.

Η γλώσσα ως έμφυτη ικανότητα

- Ο άνθρωπος έχει έμφυτες ικανότητες που του επιτρέπουν να αποκτήσει οποιαδήποτε γλώσσα.
- Γλωσσική ανάπτυξη θεωρείται αποτέλεσμα εσωτερικής ωρίμανσης.
- Τα στάδια της γλωσσικής ανάπτυξης έχουν συγκεκριμένη σειρά
- Κρίσιμη περίοδος στην ανάπτυξη όπου το άτομο είναι έτοιμο να αποκτήσει τη γλώσσα.

Noam Chomsky

- Θεωρία Γενετικής μετασχηματιστικής γραμματικής
 - Η γλώσσα είναι μία έμφυτη δημιουργική ικανότητα που διαχωρίζει τον άνθρωπο από τα ζώα και με την οποία ο άνθρωπος δημιουργεί ότι του είναι απαραίτητο για την επικοινωνία του.
- Μηχανισμός γλωσσικής απόκτησης
 - Έμφυτος μηχανισμός που επιτρέπει στο παιδί να ανακαλύψει και να μάθει την καθολική γλωσσική δομή που υπάρχει σε όλες τις γλώσσες.

Η γλώσσα στη θεωρία του Chomsky

- Οι γλώσσες διαφέρουν επιφανειακά. Όλες αποτελούν διαφορετικές όψεις μίας καθολικής γλωσσικής δομής.
- Το παιδί έχει την έμφυτη ικανότητα να μάθει κατηγορίες λέξεων που υπάρχουν σε όλες τις γλώσσες.
- Λόγω αυτής της έμφυτης ικανότητας μπορεί να μάθει την οποιαδήποτε γλώσσα, εφόσον οι βασικές γραμματικές σχέσεις ή δομές είναι κοινές σε όλες τις γλώσσες.

Χαρακτηριστικά της γλώσσας

- Παραγωγικότητα: σε κάθε γλώσσα μπορεί να παράγεται ένας απεριόριστος αριθμός εκφράσεων με μικρό αριθμό φωνημάτων.
 - Δεν θα βρούμε ποτέ την ίδια πρόταση δύο φορές σε ένα κείμενο
- Κανονικότητα: οι εκφράσεις που μπορούν να παραχθούν είναι συστηματικές και διέπονται από ορισμένες αρχές.
 - «Κολυμπήσει Άννα να ήσυχο στο θέλει η λιμανάκι»: Παραβιάζει αρχές γλωσσικής κανονικότητας
- Το σύνολο αυτών των αρχών ονομάζεται γραμματική.

Γενετική μετασχηματιστική γραμματική

- Επιφανειακή δομή: εμφάνιση της πρότασης στην ομιλία
- Βαθιά δομή: η βασική δομή της πρότασης
- Από τη βαθιά δομή ξεκινά μία πρόταση για να πάρει την τελική μορφή με την οποία εμφανίζεται στην ομιλία.
- Μετασχηματιστικοί κανόνες καθορίζουν τη συσχέτιση βαθιάς και επιφανειακής δομής

Παραδείγματα

- Ίδια βαθιά δομή – διαφορετική επιφανειακή δομή
 - Ο Γιάννης χτύπησε την μπάλα
 - Η μπάλα χτυπήθηκε από τον Γιάννη

 - Η νταλικά χτύπησε το ΙΧ
 - Το Ι.Χ. χτυπήθηκε από την νταλικά
- Ίδια επιφανειακή δομή – διαφορετική βαθιά δομή
 - Ο Σταύρος δεν ξέρει πόσο καλό είναι το κρέας
 - Ο Σταύρος δεν ξέρει πόσο καλό κάνει το να τρως κρέας
 - Ο Σταύρος δεν ξέρει πόσο καλό είναι αυτό το κρέας

Από τη μετασχηματιστική γραμματική του Chomsky

- Ανέπτυξε δύο ειδών συντακτικούς κανόνες:
 1. Κανόνες φραστικής δομής που σχηματίζουν τη βαθιά δομή της πρότασης που ορίζουν ότι η πρόταση είναι ισοδύναμη με ονομαστική φράση και ρήμα.
 2. Μετασχηματιστικούς κανόνες που ενεργούν στη βαθιά δομή και δημιουργούν διαφορετικές επιφανειακές δομές.

Κριτική Θεώρηση Βιολογικών- Γενετικών Θεωριών

- Δεν είναι μόνο οι άνθρωποι ικανοί να μάθουν τη γλώσσα.
- Πειράματα σε χιμπατζήδες:
 - Επειδή έχουν ανατομικές ατέλειες διδάχθηκαν νοηματική. Θετικά πειραματικά αποτελέσματα.
- Τι ορίζουμε ως γλώσσα;
 - Προφορικό-γραπτό λόγο
 - Σύνολο συμβόλων με σημασιολογικό περιεχόμενο

Γνωστική προσέγγιση

- Το παιδί μαθαίνει τη γλώσσα εφόσον γενικότερες μη-γλωσσικές νοητικές εσωτερικές αναπαραστάσεις, που δημιουργούνται πριν τη γλωσσική ανάπτυξη, αποτελούν τη βάση για την εσωτερική αναπαράσταση της γλώσσας και της μάθησής της.
- Η γλώσσα είναι κωδικοποιημένο σύστημα το οποίο χρησιμοποιείται από τα παιδιά για να εκφράσει τις σχέσεις που υπάρχουν στο περιβάλλον και τις σχέσεις τους με τον έξω κόσμο.

Γλώσσα και γνωστικές λειτουργίες

- Σύνδεση γλώσσας με άλλες γνωστικές ικανότητες που έχουν προηγηθεί
 - Ανάπτυξη της έννοιας του αντικειμένου
 - Απόκτηση της γνώσης ότι οι λέξεις αναφέρονται σε αντικείμενα, πρόσωπα, κ.λ.π.

Σχετική Βιβλιογραφία

- Atkinson, L.R., Atkinson, C.R., Smith, E.E., Bem, J.D., & Nolen-Hoeksema, S. (2003). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία του Hilgard, Τόμος Α*, (Επιμ. Γ. Βορριά, Μπ. Ντάβου, & Ζ. Παπαληγούρα), Εκδόσεις Παπαζήση.
- Βοσνιάδου, Σ. (2005). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία, Τόμος Α*, Εκδόσεις Gutenberg.
- Coon, D. & Mitterer, J. O., (2013). *Introduction to Psychology: Gateways to Mind and Behavior*. Canada: Cengage Learning.
- Eysenck, M. W. (2010). *Cognitive Psychology*. New York: Taylor & Francis, Psychology Press.
- Hayes, N. (1998). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία, Τόμος Α* (Επιμ. Α. Κωσταρίδου-Ευκλείδη), Εκδόσεις Έλληνικά Γράμματα.
- Lahey, B. (2012). *Psychology: An Introduction*, McGraw-Hill Humanities & Social Sciences.
- Schacter, D. L., Gilbert, D. T., & Wegner, D. M., (2012). *Ψυχολογία*, (Επιμ. Σ. Βοσνιάδου), Εκδόσεις Gutenberg.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Ειρήνη Σκοπελίτη, «Εισαγωγή στην Ψυχολογία». Ενότητα 12: Γλώσσα. Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.